

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 494/2023-35

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátskou kanceláriou JANÍČEK LEGAL s. r. o., Kominárska 2, 4, Bratislava, proti postupu Mestského súdu Bratislava IV (pôvodne Okresného súdu Bratislava I) v konaní vedenom pod sp. zn. B1-10C/197/2015 (pôvodne 10C/197/2015) a postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 5Co/118/2022 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Mestského súdu Bratislava IV (pôvodne Okresného súdu Bratislava I) v konaní vedenom pod sp. zn. B1-10C/197/2015 (pôvodne 10C/197/2015) a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 5Co/118/2022 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Krajskému súdu v Bratislave **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. 5Co/118/2022 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **800 eur**, ktoré **je** mu Mestský súd Bratislava IV **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Mestský súd Bratislava IV **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **796,28 eur** a zaplatiť ich jeho právnenému zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti **nevýhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 21. augusta 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Mestského súdu Bratislava IV (pôvodne Okresného súdu Bratislava I) a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaniach označených v záhlaví tohto nálezu (spolu ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd nálezom prikázal krajskému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov a priznal mu finančné zadostučinenie v celkovej sume 7 000 eur.
2. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 494/2023-13 z 24. októbra 2023 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa v celom rozsahu.
3. Podľa čl. XI bod 1 Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2024 do 31. decembra 2024 veci patriace do pôsobnosti senátov ústavného súdu, ktoré boli pridelené sudcom spravodajcom pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto rozvrhu práce, prerokujú senáty v pôvodnom zložení. Na základe toho rozhodol o prijatej ústavnej sťažnosti senát uvedený v záhlaví tohto nálezu.
4. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ podal 20. augusta 2015 na okresnom súde žalobu o zaplatenie sumy 2 406,41 eur s prísl. z dôvodu nevyplatenia poisťného krytia v prípade poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla. Okresný súd vydal 22. októbra 2015 platobný rozkaz, proti ktorému podala žalovaná odpor. Sťažovateľ sa k odporu písomne vyjadril 7. apríla 2016. Z dôvodu následnej nečinnosti okresného súdu sťažovateľ 3. novembra 2017 podal sťažnosť na prietahy v konaní. Predseda okresného súdu prípisom z 18. januára 2018 sťažovateľovi oznámil, že jeho sťažnosť vyhodnotil ako dôvodnú, a súčasne vymedzil obdobie nečinnosti okresného súdu časovým úsekom od 7. decembra 2015 do 8. novembra 2017. Tiež oznámil, že vo veci bolo nariadené pojednávanie na 7. marec 2018. Pojednávanie bolo z dôvodov na strane zákonnej sudkyne odročené na 28. marec 2018.
5. Okresný súd uznesením z 27. júla 2018 nariadil znalecké dokazovanie. Z dôvodu nepresvedčivosti záverov znaleckého posudku predloženého okresnému súdu 6. novembra 2018 navrhol sťažovateľ vypracovanie súkromného znaleckého posudku, ktorý okresnému súdu predložil 14. augusta 2019.
6. Po vykonaní dokazovania okresný súd rozsudkom zo 16. februára 2022 žalobu sťažovateľa v celom rozsahu zamietol a žalovanej priznal náhradu trov konania. Proti rozsudku prvej inštancie podal sťažovateľ 28. apríla 2022 odvolanie. Spis bol 25. augusta 2022 predložený krajskému súdu, ktorý dosiaľ o odvolaní nerozhodol.

II. Argumentácia sťažovateľa

7. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti uvádza, v čom spočíva naplnenie predpokladov prípustnosti ústavnej sťažnosti a v čom vidí splnenie predpokladov na vyslovenie porušenia práva na prejednanie veci bez zbytočných prietahov, poukazujúc na judikatúru ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“). Sťažovateľ namieta celkovú dĺžku konania od podania žaloby, ktoré trvá už 8 rokov, pričom stále nie je vo veci právoplatne rozhodnuté. Domnieva sa, že je potrebné dĺžku konania posudzovať ako celok a nielen v rámci jednotlivých prietahov, pričom odkazuje na niektoré obdobné rozhodnutia ústavného súdu a rozhodnutia ESLP.

8. Podľa sťažovateľa predmetnú vec nie je možné považovať za právne a fakticky zložitú, pretože rozhodovanie súdov vo veciach sporov týkajúcich sa poistných udalostí tvorí štandardnú rozhodovaciu agendu. Sťažovateľ zdôrazňuje, že k prietahom v konaní nedošlo ani v dôsledku jeho správania.

9. Poukazuje na konanie pred okresným súdom, ktorý vo veci rozhodol až po 7 rokoch. Považuje to za zjavne neprimeranú dobu, pričom ani sťažnosť na prietahy konanie pred okresným súdom neurýchlilo. Odvolacie konanie pred krajským súdom trvá 12 mesiacov, pričom doteraz nebol zo strany odvolacieho súdu vykonaný žiadny procesný úkon smerujúci k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľa.

10. Výšku primeraného finančného zadosťučinenia sťažovateľ vyčísluje na 7 000 eur (sumu 5 600 eur voči mestskému súdu a 1 400 eur voči krajskému súdu) s ohľadom na celkovú dĺžku konania, pričom vec ku dňu podania ústavnej sťažnosti nebola právoplatne rozhodnutá. Sťažovateľ je toho názoru, že len konštatovanie porušenia označených základných práv nie je preňho dostačujúce, pretože je podľa neho nesporné, že činnosťou okresného a krajského súdu došlo k neprimerane dlhým a neospravedliteľným prietahom v konaní.

III. Vyjadrenie súdov a replika sťažovateľa

11. V podaní doručenom ústavnému súdu 29. novembra 2023 podpredseda mestského súdu uviedol, že okresný súd konal v napadnutom konaní v období od 8. novembra 2017 plynule a bez zbytočných prietahov. Dĺžku konania ovplyvnil rozsah vykonaného dokazovania, keď bolo v konaní vykonaných niekoľko znaleckých posudkov. Ústavnú sťažnosť považuje za nedôvodnú. Vo veci bol vyhlásený rozsudok 16. februára 2022 a odvolanie a spis boli krajskému súdu predložené 10. augusta 2022. Mestský súd poukázal aj na dlhodobo známy poddimenzovaný personálny stav okresného súdu.

12. Krajský súd sa v podaní doručenom ústavnému súdu 20. novembra 2023 vyjadril, že spis mu bol predložený 10. augusta 2022. Posudzovaná vec nesúvisí s vážnym ohrozením života, slobody, zdravia a živobytia občana, ktorá by mala prednosť vo vybavovaní pred ostatnými vecami. Vybavenie veci je všeobecne závislé na celkovom počte prejednávanych vecí, ich rozsahu a výšky nápadu do senátu. Predpoklad rozhodnutia veci je začiatkom roka 2024.

13. V rámci repliky sťažovateľ v podaní doručenom ústavnému súdu 12. decembra 2023 zotrval na argumentácii z ústavnej sťažnosti o neprimeranej celkovej dĺžke konania pred okresným súdom a krajským súdom a ich nečinnosti. Podľa sťažovateľa konajúce súdy vôbec nespochybnili podstatu ústavnej sťažnosti. V súvislosti s obranou mestského súdu o personálnych nedostatkoch okresného súdu poukázal sťažovateľ na viaceré nálezy ústavného súdu, z ktorých vyplýva, že takéto nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti nemôžu byť na ujmu sťažovateľa a nemožno nimi ospravedlniť zbytočné prietahy v konaní.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

14. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

15. Predmetom konania pred ústavným súdom po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie je rozhodovanie o tom, či postupom všeobecných súdov v napadnutom konaní a ich nečinnosťou došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

16. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru ESĽP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 302/2020, II. ÚS 123/2022) a ich prípadné porušenie možno preskúmavať spoločne. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

17. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESĽP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu prerokovanej veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov (rozsudok ESĽP vo veci Záborský a Šmáriková proti Slovenskej republike; aj IV. ÚS 187/07, III. ÚS 241/2017, I. ÚS 477/2020, II. ÚS 573/2022). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

18. Posúdením napadnutého konania podľa prvého kritéria ústavný súd dospel k záveru, že preskúmané konanie (žaloba o zaplatenie finančnej sumy z dôvodu nevyplatenia poisťného

krytia v prípade poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla) nie je po právnej stránke zložitá, ide o vec patriacu do štandardnej rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. Určitý stupeň faktickej zložitosti môže súvisieť s potrebou nariadenia znaleckého dokazovania na preverenie skutočností uvedených v žalobe, teda či poškodenie motorového vozidla zodpovedá priebehu nehodového deja. V napadnutom konaní boli vypracované dva znalecké posudky aj s jedným dodatkom. Zložitosť veci teda mala určitý vplyv na doterajšiu dĺžku napadnutého konania, avšak dĺžku a jeho súčasné štádium nie je možné samotnou zložitou veci ospravedlniť. Ústavný súd podotýka, že predmet sporu nie je časovo zvlášť prioritizovaný, aj keď je nepochybné, že výsledok sporu je pre sťažovateľa významný.

19. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil žiadnu okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným priesťahom. Sťažovateľ v postavení žalobcu pristupoval k sporu aktívne, odpovedal na výzvy súdu a snažil sa zjednať nápravu postupu okresného súdu aj prostredníctvom sťažnosti adresovanej predsedovi okresného súdu.

20. Napokon sa ústavný súd zaoberal aj tretím kritériom, teda postupom okresného súdu a krajského súdu v napadnutom konaní, a predovšetkým poukazuje na to, že celkové trvanie tohto konania, v čase podania ústavnej sťažnosti takmer 8 rokov, sa vzhľadom na povahu veci už samo osebe javí ako neprimerané. K postupu okresného súdu ústavný súd uvádza, že v ňom identifikoval obdobie dlhšej nečinnosti (od decembra 2015 do novembra 2017, čo pripustil aj sám okresný súd), ktoré trvalo 23 mesiacov. Na základe sťažnosti sťažovateľa na priesťahy v napadnutom konaní okresný súd začal vo veci konať a nariadil pojednávanie a následne aj znalecké dokazovanie, pričom neskôr vyplynula potreba vykonávania opakovaného znaleckého dokazovania. To však, ako už bolo konštatované, vzhľadom na celkovú dĺžku konania nie je ospravedlniteľným dôvodom, pre ktorý konanie trvá neprimerane dlho, najmä z pohľadu účastníka konania. Okresnému súdu nemožno vyčítať úplnú nečinnosť, avšak s ohľadom na priebeh sporu, obdobie dlhšej nečinnosti, ale predovšetkým vzhľadom na celkovú doterajšiu dĺžku konania možno konštatovať neefektívny postup okresného súdu, ktorý mohol zabezpečiť ukončenie veci v primeranom čase.

21. V súvislosti s námietkou porušenia označených práv sťažovateľa postupom krajského súdu ústavný súd vzal do úvahy aj skutočnosť, že u krajského súdu čas nevyhnutný na štúdium spisového materiálu je nepomerne dlhší ako u okresného súdu, s poukazom na tú skutočnosť, že krajský súd ako súd druhej inštancie rozhoduje vo veci právoplatne (III. ÚS 377/09, II. ÚS 414/2020). Možno konštatovať, že (v čase prerokovania tejto ústavnej sťažnosti) krajský súd nerozhodol o odvolaní sťažovateľa ani v lehote 16 mesiacoch od postúpenia spisu z okresného súdu. V okolnostiach danej veci možno považovať dĺžku rozhodovania krajského súdu za neprimeranú a jeho postup za taký, ktorým došlo k zbytočným priesťahom.

22. Vo vzťahu k obrane mestského súdu spočívajúcej v argumentácii o zaťažnosti okresného súdu ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov

a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (I. ÚS 35/03, II. ÚS 481/2017, III. ÚS 530/2022).

23. Ústavný súd najmä s prihliadnutím na zjavne neprimeranú celkovú dĺžku konania, ako aj na zistené dlhodobejšie obdobie nečinnosti okresného súdu dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom ústavnej intenzity, preto rozhodol, že postupom okresného súdu, ako aj krajského súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

24. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd v nadväznosti na výrok uvedený v bode 1 výrokovej časti nálezu v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi prikázal krajskému súdu, aby v napadnutom konaní, v ktorom nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľa právoplatne rozhodnuté, konal bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

25. Ústavný súd vyslovil výrok o porušení základných práv a slobôd sťažovateľa, príkaz konať bez zbytočných prietahov, povinnosť zaplatiť primerané finančné zadosťučinenie aj povinnosť zaplatiť náhradu trov právneho zastúpenia Mestskému súdu Bratislava IV, na ktorý v zmysle § 18n ods. 1, ods. 2 a 3 zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (v znení zákonov č. 428/2004 Z. z. a č. 757/2004 Z. z.) v znení neskorších predpisov v spojení s § 471c Civilného sporového poriadku s účinnosťou od 1. júna 2023 prešiel výkon súdnictva v právnej veci sťažovateľa z Okresného súdu Bratislava I.

V.

Primerané finančné zadosťučinenie

26. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Z § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Sťažovateľ si v ústavnej sťažnosti uplatnil nárok na priznanie primeraného finančného zadosťučinenie celkove v sume 7 000 eur.

27. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, I. ÚS 257/08, IV. ÚS 302/2020). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia.

28. Pri stanovení výšky finančného zadosťučinenia vzal ústavný súd do úvahy dĺžku doterajšieho trvania napadnutého konania, význam samotného konania pre sťažovateľa, hodnotu sporu, pričom zohľadnil aj mieru, ktorou konajúce súdy prispeli k predĺženiu napadnutého konania. Na základe uvedených skutočností ústavný súd preto priznal sťažovateľovi primerané finančné

zadosťučinenie 800 eur, ktoré je mu povinný zaplatiť mestský súd (bod 3 výroku tohto nálezu). Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

VI. Trovy konania

29. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Sťažovateľ si uplatnil nárok na náhradu trov konania pred ústavným súdom za tri úkony právnej služby.

30. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom, podľa § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov pozostávajúcu z odmeny advokáta za tri úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti, podanie repliky). Za tieto úkony uskutočnené v roku 2023 patrí odmena v sume trikrát po 208,67 eur a režijný paušál v sume trikrát 12,52 eur. Tieto trovy právneho zastúpenia v sume 663,57 eur, keďže právny zástupca je aj platcom dane z pridanej hodnoty, sa v danom prípade zvyšujú o 20 %. Celkove teda trovy právneho zastúpenia predstavujú sumu 796,28 eur (bod 4 výroku tohto nálezu).

31. Priznanú náhradu trov konania je mestský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. januára 2024

**Peter Molnár
predseda senátu**